

Vabariigi Valitsuse määruse „Vabariigi Valitsuse määruste muutmise ja kehtetuks tunnistamine (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/1542 rakendamine)“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Vabariigi Valitsuse määruseid muudetakse ja tunnistatakse kehtetuks seoses Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. augusti 2023 määruse (EL) 2023/1542, mis käsitleb patareisid ja akusid ning patarei- ja akujäätmeid, millega muudetakse direktiivi 2008/98/EÜ ja määrust (EL) 2019/1020 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2006/66/EÜ (*edaspidi määrus (EL) 2023/1542*) rakendamisega.

Määrusega (EL) 2023/1542 kehtestatakse kogu Euroopa Liidus ühtsed nõuded patareidest ja akudest tekkinud jäätmete kogumisele, taaskasutamisele ja kõrvaldamisele ning seatakse nende kogumisele ja taaskasutamisele ühtsed sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad. Samuti seab määrus (EL) 2023/1542/EL nõuded patareide ja akude tootjate registri loomisele ja registris andmete kogumisele. Seetõttu muudetakse Vabariigi Valitsuse 28. veebruari 2019. a määrust nr 13 „Probleemtooteregistri põhimäärus“, viies selle vastavusse määrusega 2023/1542.

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 288 lõike 2 kohaselt on määrus ELi õigusakt, mida kohaldatakse üldiselt ning mis on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides. Määrusest tulenevad vahetult õigused ja kohustused nii liikmesriigile kui ka liikmesriikide kodanikele ning juriidilistele isikutele. Seetõttu tuleb kehtetuks tunnistada Vabariigi Valitsuse 7. augusti 2008. a määrust nr 124 „Patareidest ja akudest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad“, kuna alates määruse (EL) 2023/1542/EL VIII peatüki rakendamisest reguleeritakse valdkonda ELis ühtse määrusega.

Määrused on kehtestatud jäätmeseaduse § 26 lõigete 3 ja 8 ning § 26¹ lõike 2 alusel.

1.2 Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on ette valmistanud Kliimaministeeriumi ringmajanduse osakonna nõunik Kelli Seppel (kelli.seppel@kliimaministeerium.ee, tel 625 9456). Eelnõu juriidilise ekspertiisi on teinud Kliimaministeeriumi õigusosakonna nõunik Käthlin Oeselg (kathlin.oeselg@kliimaministeerium.ee, tel. 626 0798) ja keeleteimetaja oli Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse keeleteimetaja Aili Sandre (aili.sandre@justdigi.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kolmest paragrahvist.

Paragrahviga 1 muudetakse Vabariigi Valitsuse 28. veebruari 2019. a määrust nr 13 „Probleemtooteregistri põhimäärus“.

Muudatuse eesmärk on viia probleemtooteregistri põhimäärus kooskõlla määruse (EL) 2023/1542 artiklis 55 sätestatud nõuetega tootjate registrile.

Eestis on toimiv probleemtooteregister, kus registreeritakse probleemtooteid turule laskvad ettevõtted ning andmed jäätmetena kogutud probleemtoodete kohta. Probleemtooteregistrisse

koondatavaid andmeid ja nende kasutamist reguleerib Vabariigi Valitsuse määrus nr 13. Kooskõla tagamiseks määruse 2023/1542 artikliga 55 tehakse määruses 13 järgmised muudatused:

Punktiga 1 täiendatakse §7 lõike 1 punkti üks lisades tootja probleemtooteregistrisse registreerimisel esitatavate andmete hulka lisaks tootja ärinimele ka kaubamärk, mille all tootja tooteid turule laseb. Nõue tuleneb määruse (EL) 2023/1542 artikli 55 lõike 3 punktist a ning võimaldab tootjaid turul selgemini tuvastada ning parandab järelevalve teostamise tõhusust.

Punktiga 2 täpsustatakse patarei- ja akutootjate kohta esitatavaid andmeid, lisades nõude esitada patarei või aku kategooria ja keemilise koostise andmed. Määruse (EL) 2023/1542 artikli 55 lõike 3 punkti c kohaselt peab tootjate registreerimistaotlus sisaldama muuhulgas teavet selle kohta, millise kategooria patareisid või akusid tootja turule laseb ning info patarei- või akukeemia kohta.

Punktiga 3 täiendatakse § 7 lõike 1 punkte 7–7², laiendades sätete kohaldamisala lisaks elektri- ja elektroonikaseadmete tootjatele ka patarei- ja akutootjatele ning lisaks elektri- ja elektroonikaseadmetele ka patareidele ja akudele. Muudatuse tulemusel tekib patarei- ja akutootjatel kohustus esitada teave sidevahendi abil muus Euroopa Liidu liikmesriigis turule lastavate patareide ja akude kohta ning määratud volitatud esindaja kohta.

Muudatus on vajalik, et tagada piiriülese kaugmüügi puhul tootja vastutuse selge tuvastatavus ja järelevalve teostatavus. Praktikas tähendab see, et kui tootja müüb patareisid või akusid otse teise liikmesriigi lõppkasutajatele (nt e-poe kaudu), on võimalik tuvastada, millises liikmesriigis tal tekivad laiendatud tootjavastutuse kohustused ning kas ja kes on määratud volitatud esindajaks. See vähendab olukordi, kus tootjad jäävad registreerimata või väldivad kohustusi, ning aitab tagada jäätmekäitlusega seotud kulude katmise.

Muudatus tuleneb määruse (EL) 2023/1542 nõuetest, millega laiendati vastavad kohustused patarei- ja akutootjatele.

Punktiga 4 täiendatakse § 7 lõiget 1 punktiga 8¹, millega seatakse tootjale või tootjate ühendusele kohustus esitada andmed enda rahastamisvastutuse kohta. Muudatuse eesmärk on tagada läbipaistvus ja kontrollitavus seoses tootja laiendatud tootjavastutuse raames nõutava rahalise tagatise olemasoluga.

Määruse (EL) 2023/1542 artikkel 58 lõige 7 on vahetult kohaldatav ning sellega on Euroopa Liidu tasandil kehtestatud tootjatele ja tootjate ühendustele kohustus esitada tagatis, mis on ette nähtud tootjavastutusega seotud jäätmekäitlustoimingute kulude katmiseks juhul, kui laiendatud tootjavastutuse kohustusi ei täideta. Sellised olukorrad hõlmavad eelkõige tootja tegevuse alalist lõpetamist või maksejõuetust. Nimetatud nõude eesmärk on tagada, et patareide ja akude jäätmete kogumine, töötlemine ja muu käitlus oleks rahaliselt kaetud ka siis, kui tootja ei ole enam suuteline oma kohustusi täitma.

Muudatusega ei kehtestata tootjatele ega tootjate ühendustele uusi ega EL määrusest tulenevatest kohustustest ulatuslikumaid nõudeid. Muudatuse sisuks on riigisisese rakendamise täpsustamine, täiendades probleemtooteregistrisse kantavate andmete loetelu patarei- ja akutootja või teda esindava tootjate ühenduse rahastamisvastutust käsitlevate andmetega. Tegemist ei ole täiendava sisulise kohustusega, vaid halduse vahendiga, mis võimaldab kontrollida Euroopa Liidu õigusest vahetult tuleneva nõude täitmist. Probleemtooteregister on sobiv ja proportsionaalne vahend määruse (EL) 2023/1542 artikli 58 lõikes 7 sätestatud tagatise olemasolu kontrollimiseks, kuna register koondab tervikliku teabe tootjate ja tootjate ühenduse tegevuse, aruandluse ning tootjavastutuse kohustuste täitmise kohta. Registrisse kantav kinnitus rahastamisvastutuse tagatise olemasolu kohta ei loo tootjale iseseisvat uut kohustust, vaid

võimaldab pädeval asutusel hinnata, kas tootja täidab EL õigusest tulenevat rahastamiskohustust tegelikus majandustegevuses.

Tootja või teda esindav tootjate ühendus peab esitama teabe rahalise tagatise kohta, mis on ette nähtud jäätmekäitlustoimingutega seotud kulude katmiseks juhul, kui laiendatud tootjavastutuse kohustusi ei täideta, sealhulgas tootja tegevuse alalise lõpetamise või maksejõuetuse korral. Sellise teabe esitamine võimaldab ennetada olukordi, kus turule lastud patareidest ja akudest tekkivate jäätmete käitlemise kulud jäävad katmata.

Muudatuse laiem eesmärk on suurendada tootjavastutuse süsteemi finantsilist jätkusuutlikkust ja usaldusväarsust ning vähendada riski, et jäätmekäitluse kulud kanduksid tootja kohustuste täitmata jätmise korral avalikule sektorile või teistele turuosalistele. See toetab nii „saastaja maksab“ põhimõtte järjepidevat rakendamist kui ka patarei- ja akujäätmete keskkonnahoidlikku ning järjepidevat käitlemist.

Punktiga 5 täiendatakse § 7 lõikega 3², millega täpsustatakse rahastamisvastutuse kohta esitatavate andmete koosseisu.

Määruse (EL) 2023/1542 artikli 58 lõike 7 kohaselt on tootjatel või tootjate ühendustel kohustus esitada tagatis, mille eesmärk on katta laiendatud tootjavastutuse raames tekkivad jäätmekäitlustoimingutega seotud kulud juhul, kui tootja või tootjavastutusorganisatsioon ei täida oma kohustusi. Tagatis peab tagama kulude katmise eelkõige olukordades, kus tootja tegevus lõpeb püsivalt või tootja muutub maksejõuetuks, ning seeläbi vältima jäätmekäitlussüsteemi rahastamisriske ja koormuse ülekandumist avalikule sektorile.

Muudatus ei seo tootjat ega tootjate ühendust konkreetse tagatise liigi või vormiga. Selline lähenemine on kooskõlas määruse (EL) 2023/1542 artikli 58 lõikega 7, mis ei kehtesta tagatise vormile piiranguid. Tootjal või tootjate ühendusel säilib õigus valida selline tagatis, mis vastab nende majanduslikule olukorrale ja riskiprofiilile ning on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Võimalike tagatisvormidena on hõlmatud muu hulgas rahaline tagatis, sh kinnine pangakonto, pangagarantii, kindlustusleping, fond või muu samaväärne finantsgarantii. Selline avatud loetelu võimaldab tootjatel kasutada erinevaid turul kättesaadavaid ja tõhusaid finantsinstrumente.

Muudatus piirdub tagatise olemasolu kinnitamise nõudega, mis võimaldab saavutada eesmärgi – tagada tootjavastutuse kohustuste täitmine ka erandlikes olukordades – ilma liigse halduskoormuse ja ülereguleerimiseta. Paindlik rakendamine toetab nii väiksemate kui suuremate tootjate võrdset kohtlemist ning soodustab laiendatud tootjavastutuse süsteemi toimimist tegelike turutingimuste raames.

Muudatusega ei kehtestata tagatise suurusele täiendavaid nõudeid ega nähta ette uut metoodikat tagatise piisavuse arvutamiseks. Tagatise olemasolu kinnitamine ja sellega seotud andmed probleemtooteregistris peavad siiski olema sisuliselt seostatavad tootja jäätmeseaduse § 25¹ lõigetest 1 ja 2 tuleneva rahastamiskohustusega ning § 23¹ kohase enesekontrollisüsteemiga. Märgitud seos võimaldab pädeval asutusel hinnata, kas esitatud kinnitused tagatise olemasolu kohta vastavad tootjavastutuse süsteemi tegelikule toimimisele ning kas tootja on suuteline katma oma kohustustega seotud jäätmekäitluskulud ka riskistsenaariumide korral.

JäätS § 25¹ lõigete 1 ja 2 kohaselt on tootja kohustatud tagama oma turule lastud probleemtootest tekkivate jäätmete käitlemise ning kandma sellest tulenevad kulud. Tootja või tootjate ühenduse käsutuses peavad olema rahalised või rahalised ja korralduslikud vahendid,

mis katavad tootja turule lastud probleemtoodetest tekkivate jäätmete liigiti kogumise, veo ja töötlemise kulud, sealhulgas töötlemise, mis on vajalik seaduses sätestatud sihtarvude saavutamiseks, lähtudes toodete liigist ja kogusest.

Tagatise suurus peab seega vastama tootja prognoositavale ja tegelikule vastutusele. Tagatise arvutamine ja selle piisavuse põhjendamine toimub tootja või tootjate ühenduse tasandil.

JäätS § 23¹ kohaselt peavad tootjad ja tootjate ühendused rakendama enesekontrollisüsteemi, mis tagab muu hulgas:

- rahastamiskohustuse õigsuse vastavalt § 25¹ lõikele 1;
- jäätmekäitluse teenustasude arvutamise nõuete täitmise;
- probleemtooteregistrisse esitatud andmete õigsuse.

Enesekontrollisüsteemi andmed tuleb dokumenteerida ja vajaduse korral ajakohastada vähemalt kord 12 kuu jooksul.

Punktiga 6 täiendatakse § 12 lõikega 2¹, millega sätestatakse puudustega taotluse menetlemise kord. Muudatuse kohaselt annab Keskkonnaagentuur taotluse esitajale tähtaja puuduste kõrvaldamiseks ning teavitab teda, et puuduste tähtajaks kõrvaldamata jätmisel võib registreerimisest keelduda.

Muudatuse eesmärk on tagada menetluse selgus ja õiguskindlus, andes taotlejale võimaluse puudused kõrvaldada enne negatiivse otsuse tegemist, samas võimaldades järelevalveasutusel vältida põhjendamatult venivaid või sisuliselt puudulikke menetlusi. See aitab tagada, et probleemtooteregistrisse kantakse üksnes nõuetele vastavad ja kontrollitavad andmed.

Punktiga 7 muudetakse § 14 lõikes 3 sätestatud taotluse menetlemise tähtaega, asendades senise 30 päeva pikkuse tähtaja 12 nädalaga. Muudatus tuleneb määruse (EL) 2023/1542 artikli 55 lõike 9 punktist b, millega nähakse ette maksimaalne tähtaeg, mille jooksul pädev asutus peab tootja registreerima ja väljastama registreerimisnumbri.

Tähtaega pikendatakse, et viia riigisisene regulatsioon kooskõlla Euroopa Liidu õigusega ning tagada menetluse realistlik läbiviimine olukorras, kus registreerimistaotluste sisu ja kontrollivajadus on muutunud mahukamaks. Pikem tähtaeg võimaldab pädeval asutusel kontrollida esitatud andmete õigsust ja täielikkust, sealhulgas rahastamisvastutuse ja muude nõuete täitmist, vältides samas olukordi, kus otsus tehakse ebapiisava info alusel.

Punktiga 8 täiendatakse § 16 punktiga 3, millega sätestatakse alus tootja registreeringu kustutamiseks juhul, kui tootja või tootjate ühendus ei ole registreeringu peatamise otsuses märgitud puudusi määratud tähtaja jooksul kõrvaldanud.

Muudatuse eesmärk on tagada, et registreeringu peatamine ei jääks määramata ajaks kestvaks olekuks ning et probleemtooteregistris oleksid üksnes nõuetele vastavad tootjad ja tootjate ühendused. Säte võimaldab Keskkonnaagentuuril lõpetada registreering nende tootjate või tootjate ühenduste puhul, kes ei täida neile antud kohustusi ka pärast täiendava tähtaja andmist, ning aitab seeläbi tagada süsteemi usaldusväärsuse ja järelevalve tõhususe.

Punktiga 9 sõnastatakse § 17 lõige 2 uuesti ja asendatakse viide komisjoni määrusele (EL) nr 493/2012 viitega komisjoni delegeeritud määrusele (EL) 2025/606. Muudatuse eesmärk on viia viide kooskõlla kehtiva Euroopa Liidu õigusega, kuivõrd senine määrus (EL) nr 493/2012 on vastu võetud direktiivi 2006/66/EÜ alusel, mis tunnistatakse kehtetuks.

Uue viitena kasutatav komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2025/606 täiendab määrust (EL) 2023/1542 ning sätestab patareid- ja akujäätmete ringlussevõtu määrade ja taaskasutusse võtmise määrade arvutamise ja kontrollimise meetodika ning vastava dokumentatsiooni nõuded.

Muudatus jõustub 1. juulil 2027, mil tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2006/66/EÜ ning selle alusel kehtestatud rakendusaktid, sealhulgas määrus (EL) nr 493/2012. Alates sellest ajast kohaldatakse ringlussevõtumäärade arvutamisel uut, detailsemat ja otsekohalduvat delegeeritud määrust.

Punktiga 10 muudetakse määruse normitehnilist märkust, jättes sellest välja viited Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2006/66/EÜ ning komisjoni määrusele (EL) nr 493/2012. Muudatus on vajalik, kuna direktiiv 2006/66/EÜ tunnistatakse kehtetuks ning selle alusel kehtestatud rakendusaktid, sealhulgas määrus (EL) nr 493/2012, kaotavad samuti kehtivuse. Muudatus tagab, et normitehniline märkus kajastab kehtivat Euroopa Liidu õigust ega sisalda viiteid õigusaktidele, mis enam ei kehti. Edaspidi reguleerib patareisid ja akusid ning nendest tekkivaid jäätmeid määrus (EL) 2023/1542 ning selle alusel kehtestatud rakendus- ja delegeeritud õigusaktid. Muudatus jõustub 1. juulil 2027, mil direktiiv 2006/66/EÜ ja selle alusel kehtestatud õigusaktid tunnistatakse kehtetuks.

Paragrahvida 2 tunnistatakse kehtetuks Vabariigi Valitsuse 7. augusti 2008. a määrus nr 124 „Patareidest ja akudest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad“.

Määrus tunnistatakse kehtetuks, kuna nimetatud valdkonda reguleerib otsekohalduv Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2023/1542.

Kehtetuks tunnistatava määruse eesmärk oli reguleerida patareidest ja akudest tekkinud jäätmete kogumist, taaskasutamist ja kõrvaldamist. Tootjate kohustused ei muutu, kuid need tulenevad edaspidi otse määrusest (EL) 2023/1542.

Määrus ei ole asjakohane, kuna ELi määrus on ülemuslik.

Kehtiva määruse eesmärk oli reguleerida patareidest ja akudest tekkinud jäätmete kogumise, taaskasutamise ja kõrvaldamise nõudeid, seades tootjatele kohustuse tarbijalt oma müügikohas tasuta tagasi võtta enda poolt turule lastud toodetega sama kategooria toodete jäätmeid. Selles tootjate kohustused ei muutu, kuid nõuded tulenevad otse määrusest (EL) 2023/1542.

Paragrahvida 3 sätestatakse § 1 punktide 9 ja 10 jõustumise kuupäevaks 1. juuli 2027. Nimetatud kuupäevast tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2006/66/EÜ ning selle alusel kehtestatud rakendusaktid, sealhulgas komisjoni määrus (EL) nr 493/2012. Seetõttu ajastatakse viidete ajakohastamine ja normitehnilise märkuse muutmine samale kuupäevale, et tagada kooskõla kehtiva Euroopa Liidu õigusega.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Valdkonda reguleerib Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2023/1542, mis käsitleb patareisid ja akusid ja patarei- ja akujäätmeid, millega muudetakse direktiivi 2008/98/EÜ ja määrust (EL) 2019/1020 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2006/66/EÜ. Määrus on otsekohalduv ning selle nõudeid laiendatud tootjavastutuse kohta kohaldatakse alates 2025. aasta 18. augustist kõikjal Euroopa Liidus.

4. Määruse mõju

Määruse rakendamisega ei kaasne mõju ettevõtetele ega riigiasutustele. Määrusest (EL) 2023/1542 tulevaid mõjusid on kirjeldatud jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu SE676 seletuskirjas.

5. Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse rakendamine ei nõua lisakulutusi riigieelarve vahenditest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu koostamine

Määruse eelnõu esitatakse koostamiseks Majandus- ja Kommunikatsiooniministriumile ja Justiits- ja Digiministriumile ning teadmiseks Keskkonnaametile, Keskkonnaagentuurile, OÜ-le Eesti Elektroofaromu, MTÜ-le Eesti Elektri- ja Elektroofarokaseadmete Ringlus, Eesti Ringmajandusettevõtete Liidule, Eesti E-Kaubanduse Liidule, Eesti Kaubandus- ja Tööstuskojale ja Päästeametile.